13-15 квітня

Тема: Складні речення з різними видами зв'язку. Розділові знаки

1. ***Запишіть тему уроку***
2. **Прочитайте коментар учителя:**

Отже, ви вже знаєте, що серед складних синтаксичних конструкцій (ССК) виділяють такі багатокомпонентні речення:

- складні речення із сурядним та підрядним зв'язком;
- складні речення із сурядним і безсполучниковим зв'язком;
- складні речення із підрядним та безсполучниковим зв'язком;
- складні речення із сурядним, підрядним та безсполучниковим зв'язком.

Складні речення, в яких поєднуються різні види сполучникового (сурядного та підрядного) та безсполучникового зв'язку, називають ще й реченнями мішаного типу. Вони можуть бути різних комбінацій (поєднань) і поєднувати різну кількість компонентів.

Іноді у нас виникає питання: які розділові знаки ми маємо поставити, коли у складному реченні збігаються два підрядні сполучники або сполучник сурядності та підрядності.

3. **Опрацюйте правила:**

Розставляючи розділові знаки, слід дотримуватися таких правил:

1. **Якщо у складному реченні збігаються два підрядні сполучники або сполучник сурядності і підрядності то кома між ними ставиться тільки тоді, коли вилучення підрядного речення з другим сполучником не вимагає перебудови речення з першим сполучником.**

Брати Блаженки шепотілися між собою, *що, коли* треба буде, вони стануть один до одного спинами (О. Гончар).

Брати Блаженки шепотілися між собою, *що* вони стануть один до одного спинами (О. Гончар).

2. **Але якщо, вилучаючи частину з другим сполучником, потрібно перебудувати речення, бо його структура ламається, то кома між двома сполучниками не ставиться. Як правило, в останній частині складного речення є слова *то, але, або*.**

Брати Блаженки шепотілися між собою, *що, коли* треба буде, *то* вони стануть один до одного спинами (О. Гончар).

Мій біль бринить, *зате коли* сміюся, *то* сміх мій рветься джерелом на волю (О.Теліга).

3. **Кома ставиться між однорідними підрядними реченнями, з'єднаними повторюваними сурядними сполучниками, але перше підрядне речення від головного комою не виділяється.**

Дерева можна обрізувати або коли ще сплять соки, або коли виростає листя (З журналу).

4. У реченнях із сполучниковим та безсполучниковим зв'язком вживається двокрапка і тире.

Якби ж серцю я міг наказати, наказав би: живи, як є, поки будеш незрадно кохати, поки полум'я в груди б'є (В. Лучук).

Але бувають і такі випадки, коли кома не ставиться, ось зараз ми з вами і розглянемо ці випадки.

1. **Між двома частинами складного речення, поєднаними єднальним сполучником, що мають спільне підрядне речення.**

Коли він торкався смичком струни скрипки, все на світі зникало *і* залишалася тільки музика (В.Собко).

Між двома частинами складного речення, поєднаними підрядним зв'язком та єднальним або розділовим сполучником, що мають спільну головну частину.

В природі існує ніч того, *щоб* у тиші росло усяке зілля *і* відпочивала людина (М. Стельмах).

2.Практикум

Охарактеризуйте складні речення з різними видами зв'язку, побудуйте графічні схеми.

(Запишіть у зошити зразок характеристики речення ССК)

Зразок:

Скрізь по обидва боки Раставиці на покаті стеляться чудові городи, жовтіють тисячі соняшників, що ніби поспинались та заглядають поверх бадилля кукурудзи на річку: там набігли на річку високі коноплі і залили берег своїм гострим важким духом. (І. Нечуй - Левицький).

1. Скрізь по обидва боки Раставиці на покаті стеляться чудові городи,
2. жовтіють тисячі соняшників,
3. що ніби поспинались та заглядають поверх бадилля кукурудзи на річку:
4. там набігли на річку високі коноплі і залили берег своїм гострим важким духом (І. Нечуй - Левицький).

(***Відповідь***. Отже, це складне речення, бо складається із 4 - х простих, де між 1 - 2 реченнями безсполучниковий зв'язок; між 2 - 3 реченнями сполучниковий [підрядний] зв'язок; між 3 - 4 реченнями безсполучниковий зв'язок)

[ ], [ ], (що) : [ ].

Отже, в цьому складному реченні є зв'язок безсполучниковий однорідний (або однотипний), підрядний та безсполучниковий неоднорідний (або різнотипний).

Запишіть речення , побудуйте схеми

- В нас тепер іде свята війна за оборону небесної держави, і боротись ми всі за неї мусим до загину, хто чим здолає, хто вогнистим словом, хто вчинками проречистими (Леся Українка).
- Висока й міцна, як дубина, стояла по горах кукурудза, вип'явши напоказ грубі качани; виноград по садах жовтів, наливався (М. Коцюбинський).
- Поговоривши на ту тему, гості почали прощатися, але тут Тетяна Степанівна згадала, чого вона прийшла (М. Коцюбинський).
- Море шуміло, і хвилі його скакали далеко на берег, щоб змити низькі береги, покриті травою (М. Коцюбинський).

Домашнє завдання

1. Опрацювати вище викладений матеріал.
2. Виконайте вправи 321,323